

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI
KROSNOWICE WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE
SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH**

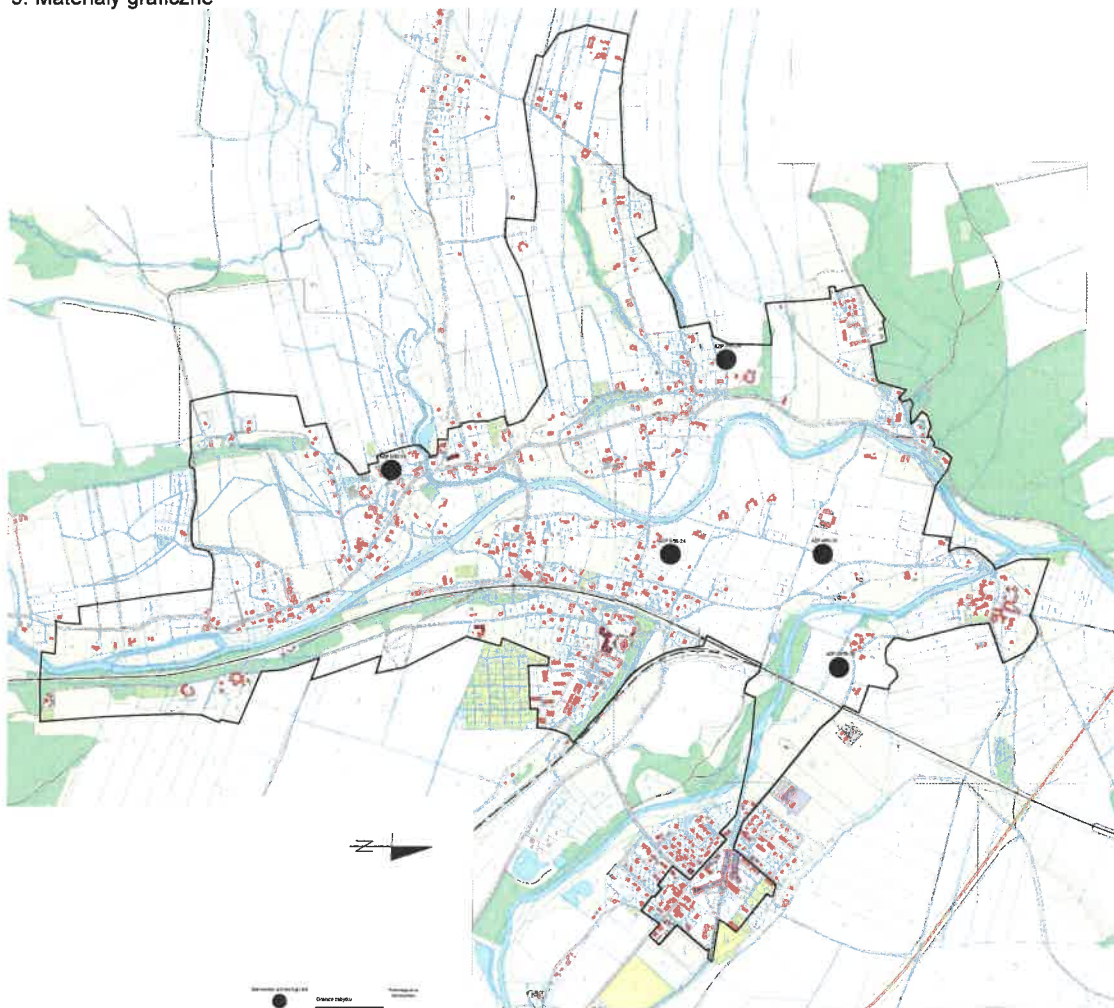
2. Czas powstania

**XIII/XIV w. - XIV-XV w. - poł. XVIII w. - poł.
XIX w.**

3. Miejscowość

KROSNOWICE

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

UKŁAD RURALISTYCZNY

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **KŁODZKO**

6. Współrzędne geograficzne

50° 23' 12.616" N 16° 37' 53.309" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Rengerzdorff, Rengersdorf, Rengirsdorf, Regeni villa, Reyngersdorff, Regerstorf, Reyngsdorff, Rengosdorff, Rengnersdorff, Rengersdorf

HISTORIA: Krosnowice są uznawane jedną z największych wsi w regionie. Osada powstała najprawdopodobniej jako wieś przedkolacyjna na przełomie XIII/XIV w. Od roku 1320 r. właścicielami wsi była rodzina von Pannwitz, która, co ciekawe, pozostawała właścicielami Krosnowic (lub ich południowej części) aż do XIX w. Już w XIV w. Krosnowice były uważane za dużą wieś. Na przełomie XIV/XV w. we wsi istniał już kościół parafialny, młyn wodny i karczma sądowa. Krosnowice bez większych strat przetrwały wojnę trzydziestoletnią i nadal się rozwijały, a parafia obejmowała również okoliczne wsie. Około 1748 r. Krosnowice stanowiły jedną z największych wsi w regionie i podzielić ją można było na 5 części, których właściciele zmieniali się z biegiem czasu. W 1782 r. osada liczyła 186 budynków. Na początku XIX w. mieścił się tu m.in. kamieniołom, wytwórnia osełek, pałac z folwarkiem, szkoła, kościół, młyn wodny, olejarnia, browar i gorzelnia. Największe zmiany przypadają na połowę XIX w. wtedy to jeden z właścicieli wsi wybudował w swojej części dużą przędzalnię bawełny (była uznawana za jedną z pierwszych i największych przędzalni mechanicznych w Sudetach i drugą co do wielkości na ziemi kłodzkiej). Fakt ten stanowił impuls do szybkiego i bardzo prężnego rozwoju wsi w kierunku przemysłowym. Ok. 1850 r. działała tu już przędzalnia i tkalnia, która zatrudniała 750 robotników. Gwałtowny przyrost ludności powodował również powstawanie nowych budynków mieszkalnych. Do rozwoju przyczyniło się również doprowadzenie do Krosnowic linii kolejowej i powstania tu stacji. Przez długi czas po 1945 r. wieś utrzymywała swój przemysłowy i rolniczy charakter (działał tu zakład produkcji bawełny). Po zmianach ustrojowych w 1989 r. zakłady przemysłowe zostały zamknięte, a mieszkańcy nierzadko znajdowali zatrudnienie w okolicznych wsiach oraz w Kłodzku. Krosnowice to bardzo duża i rozległa wieś. W części południowej zachował się pierwotny układ wsi łańcuchowej z licznymi odnogami. Natomiast część północna została w dużej mierze przekształcona w układ wielodrożnicowy. Bardzo duże zmiany w układzie zaszły przede wszystkim w XIX w. kiedy to wybudowano nie tylko obiekty przemysłowe, ale również wiele nowych obiektów mieszkalnych (np. osiedle przyfabryczne). Pomimo przemian i rozwoju wsi w czasie, historyczny układ ruralistyczny jest identyfikowany na mapach jak również w terenie. W ostatnich latach zauważa się powstawanie wiele budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Kontynuacja p. 10 oraz istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

02 sierpnia 2024 r. Jędrzej Sochocki-Musiał

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	KROSNOWICE	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI KROSNOWICE WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	6. Zawartość załącznika ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
2. Gmina	KŁODZKO		
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

Kontynuacja p. 10:

Stanowiska archeologiczne: AZP 2/95-24 (osada, XIII w.); AZP 4/95-24 (osada, XIV-XV); AZP 5/95-24 (osada, późne średniowiecze); AZP 6/95-24 (osada; XIV-XV); AZP 25/95-25 (śląd osadnictwa, Halsztat).

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- a) zatracenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- b) przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy
- c) utrata historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego spowodowane ahistoryczną i niekontrolowaną budową nowych obiektów mieszkalnych
- d) zniszczenie, destrukcja (a co za tym idzie utrata wartości) i wtórna parcelacja zespołu dworsko-parkowego
- e) zniszczenie i destrukcja obiektów przemysłowe spowodowane brakiem użytkowania lub ich niewłaściwym użytkowaniem
- f) nadmierne zwiększanie intensywności zabudowy oraz lokowanie nowej zabudowy w miejscach historycznie nieuzasadnionych

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- a) zachowanie historycznej dominanty w krajobrazie jaką jest kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła
- b) prace remontowe, konserwatorskie i rewitalizacja zespołu dworsko-parkowego
- c) zachowanie historycznych parceli – przede wszystkim w granicach dawnych dóbr i folwarków
- d) rewitalizacja i zagospodarowanie obiektów przemysłowych
- e) rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- f) budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotliny Kłodzkiej
- g) prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- h) zachowanie i uzupełnienie historycznie ukształtowanych założeń zieleni
- i) zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- j) prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi
- k) prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Brygier W., Dudziak T., Chomiak I., *Ziemia Kłodzka*, Pruszków 2018.

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen *Schlesien*, Berlin 2005.

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15: Kotliną Kłodzka i Rów Górnej Nysy, Wrocław 1994.

Kartografia

Messtischblatt Ullersdorf 5666, ok. 1938 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

2 sierpnia 2024 r.
Jędrzej Sochocki-Musiał

